Hallandsk folktro.

Snäpplank.

2½ sidor

~~30 kr.~~

Innehåll.

Magi v. vävning. s. 1.
Linets sådd, skörd o. beredning. s. 1.
Havande kvinnor o. lyte. s. 2.-3.
Varsel. s. 3 - 5.
Vid dödsfall - tre dör på kort tid. s. 5.
Om hjortelfållen ej fallen ner, - kvinnan blir bjuden till gille. s. 5.
Magi rörande bröd och bröd-bakning. s. 6
Förvillad om man på vandring ser sig om. s. 6.
Virvelvind. s. 6, 8.
Hittar man något med hål i - giver lycka. s. 6.-7.
Sed vid flyttning. s. 7.
Förvillad av skogsnuvan. s. 7
Den som kom först från julotta an fick först inbärgat sin skörd s. 7.
Då ätandes fr. hemmet, - gråter innan man kommer hem. s. 7.
Otursligt möte. s 7, 8.
Ej vända tillbaka om man glömt något. s. 7.

Skrädom. s. 7.
Katleda. s. 9.
Kristi Himmelsfärdsdag, - första fiskaredagen. s. 9.
Tydar ö. tecken ang. kärlek och giftermål. s. 9-11.
Nysning. s. 11.
Hicka. s. 11.
Om kaffet pärlar sig i koppen, - el. klåda i vänstra handen så betyder det penningar. s. 11.
Kalla händer, - varmt hjärta. s. 11.
Ögonsjuka. s. 12.
Snörkärning. s. 12.
Kåka ut för spöken. s. 12, 13
Nyåringen. s. 12.
Fröken kunde ej komma fram även plöjd åker el. en kornväg. s. 13.
Att vara "fäj." s. 14.
"Giftblind" - ej se det som man har rakt framför ögonen. s. 14.
Född med "segerklänning" el. "segerhuva" - lycksamt. s. 14.
Söndags- ö. onsdagsbarn. s. 14.
Fullmånen. s. 15.
Nyårsnyet. s. 15.
Ej bra sjunga på morgonen. s. 15.
Ej låta sitt blod komma i rinnande vatten - kan bli sinnessjuk. s. 15.

Hövet skulle kastas el. bäras in. s. 16.
Dpaga av hår, som fnurrar sig, -
personen har häftigt sinnelag. s. 16.

Ej tända en sticka i båda änd-
dar, - då kommer lös i båda änd-
dar i ens hus. s. 16.

Käringknutar. s. 16.
Spinner man på Blasius-da-
gen, - på flygga fåren av m. m. s. 16.

Skjutning v. jul, nyår, påsk,
bröllop. s. 16-17.
Skjälkhavar. s. 17.
Sandvärk. s. 17.
Värtor. s. 17.
Hjitta hästsko - lyckosamt. s. 17.
När fötterna är mycket kalla
på vintern, - kalt ö. snö. s. 17.

Klåda i högra handen, -
- man får hälsa på någon
bekant. s. 17.
Spaikar man emot på vägen,
då man går någonstans, blir
man inte välkommen. s. 17-18.

"Ängsnäpor," - gamla ogifta kvinnor. s. 18.
Dödsfall o liktåg. s. 18-19.
Varsel om främmande. s. 19-20.
Naglar bör man ej klippa på en tisdag. s. 20.
Klaida i ögat, - man får gråta. s. 20.
Felsvälgning. s. 20.
Fönsteröppning s. 20.
Vädelleken. s. 20.
Saddeu. s. 20
Näffel, - sjukdom. s. 21.
Nionde dygnet v. sjukdom. s. 21.
Skon o. skabb. s. 21.
Skäver. s. 21.
Ej tacka vid vissa tillfällen. s. 22.
Skorsögdhet. s. 22
Då bakläuges - höra sina föräldrar till helvetet. s. 22.
Talesätt: "Ju de snoviga pojkarna bli de bästa karlarna." s. 22.
Se genom händerna, - se "den Onde" i synen. s. 22.
Fårklippning. s. 22.
Bortkörning av möss. s. 22.
Vakna på bestämd tid. s. 23.
Versättning. s. 23.

Utkastning.

Spådom m. blommor o. gräs. s. 25-26.

Svartkonstbok. s. 26-27

Spåkonst. s. 27.

att väven skulle gå bra och inte krångla.

X

Vid linbrytning och då badstugorna — den som drack ut linet till linbråkarna — hade dråt ut allt linet, senare som på den första utlagningen, så brukade hon, då hon kom ut med "bistan" från torkugnen, kasta denna högt över huvudet och säga: "Så lång hör (lin) och hampa får vi till nästa år." Endels var detta att tolka till, att arbetet nalkades sitt slut, men endels ansågs det såsom handlingssätt såsom lyckobringande för den, som ägde linet, så att han även för det kommande året fick fröjda sig åt en god linskörd.

+

Vid sådning av lin skulle kvinnan i huset gå med på åkern och fläta (rive eller trampa fjät i ytterkanten där fröna fallo) efter som mannen sådde, för att det skulle bli bra lycka med sådden.

X

Vid bastningen av linet fick ej bråkaren (krossarm) lämna bråkan och låta linet sitta kvar inom bråkarna, enär, om så skedde och det fanns några kvinnor i grosen bland de närvarande "skavspånorna", och hon fick se det, så kunde baran få lyte.

Att kasta den krossade lintåtten på henne fick han ej heller understå sig till för samma orsaks skull — baran kunde få "nen" därav. Skedde likväl sådant på skämt eller med oförsiktighet, så fick hon, för att förebygga mentlig inverkan på fostret, kasta igen på den som kastat på henne.

X

och mot fruktsamhet. Då fick ej barnet namn förrän
efter. Blev däremot barnet fött, utan att hon vidtagit föregående försiktighetsmått, och det fick "skriket", så skulle hon
på samma gång taga blod, men i stället för att hon som i
föregående fall själv skulle taga det, så skulle hon giva barnet in det. Och därav blev det botat.

+

Blev kvinnan skrämd vid det, att det under fästning
tog ål på järnet, på vilket barnet efter förlossningen skulle slagas. Hon skulle då gå tigandes och stjäla fett på att
över elden stående fjäm hos någon granngumma och detta fettet skulle hon smörja på barnets navelsträng. Det var vanligt att kvinnan, innan hon gick att stjäla fettet, inbjudade grannkvinnan att ha järnet över elden samt att själv vara frånvarande från köket, på det tjuvnaden skulle obehindrat kunna äga rum.

+

En havande kvinna fick ej se på något lik, ty
barnet därav kunde få likbly eller utslående av lik.

+

En havande kvinnan fick ej hålla sig på slakt el-
ler vid slakt röra i blodet, ty barnet därav kunde få
"mun". Genom att hon blev vittne till djurets dödsbjudningar vid slakten kunde barnet få slagsmål. Av samma anledning fick hon ej hålla sig på då någon annan gjorde det. Skrek hon mot
dessa föreskrifter och barnet därigenom vållades "slagsmål", så skulle hon taga blod från något kreatur samt giva barnet

Att Rasla något på en havandes kvinna var aldrig rådligt eller välbetänkt. Genom en sådan handling, och om kvinnan kom till att "tänka på det" eller fruktade därför, så kunde barnet få "men" eller födelsemärke. Blev hon ej rädd eller åsnade handlingen någon tanke, så var det sådant förlorat fallen olycksbringande.

X

Om en havande kvinna satte sig på en olåst kista, och lockade därvid smått i lås, så kunde barnet få lyta därav.

X

Varsel. Somliga människor ha varsel-förebud-för sig. Man kan förnimma, strax innan någon främmande eller också innan någon bortovarande av husets folk kommer in i stugan, höra stig utanför samt även ibland höra hur det tar i dörrklinken eller dörrvred. Och så blir ingenting mer av. Ser man då efter, så finns där heller ingen. Men den, som hade förebudet för sig, kommer snart efter. Att ha förebud för sig är ej någon dålig rekommendation. Man säger: "Det är bättre att ha bud före än efter sig". Denna tro är än mycket gängse i Halland. Och den har ju en viss överensstämmelse med ockultismen, vilken lär, att människans andl kan under tiden vara långt avlägsen från människan, samt även under sin frånvaro taga sin ägares gestalt. Att även varsel kan taga mänsklig gestalt äro förekommande åsikter i folktron. Det gör understunden på för att varna för någon olycka. Varsel är något förebud för någonting som framdeles skall timma, och står i beröring med den, som får det.

X

förekommer, så anar man ju givetvis lätt nog vem det är som skall dö. Och det besannas snart nog, att liktuktan var ett varsel för den döende.

Även genom hörseln är det ej sällsynt att varsel meddelar sig. Således kan man få kännedom om snart inträffande dödsfall genom tre mystiska slag på dörren. Det finns många, som vilja berätta om, att de under natten ha hört tre märkvärdiga slag på dörren, som de ej fått någon förklaring på. Men snart ha de fått den genom underrättelsen, att just vid det tillfället har någon bekant eller anförvant avlidit. Och har inte avlidit just i det ögonblicket, som slagen förnummos, så har han i alla fall gjort det snart efteråt. Men det är inte allenast genom direkt uppfattning genom hörseln som man kan få meddelande av varsel. Då några fara bolar, så kan man genom djursförnamnelse liksom tydligt få undfå en outsäglig varning om att undfly den genom att göra det eller det eller att handla så och så. "Jag tyckte, att det likatom sade till mig, att jag skulle gå undan", kan man ju höra någon utlåta sig, då han för någon olycka på något ställe hädanefter från att drabbas av den genom ett helt omotiverat känsla ställer.

Mera vanligt är det ändå att varsel ger sig tillkänna genom synen. Före eller efter ett dödsfall kan man få meddelande härom genom att underligt eld på vägen eller loftet, då man i natten ligger eller går uppe vaken. Det är ett hastigt uppflammande eld, som inte kan förklaras av förnuftet. Och det händer ju understundom, att någon kan få varsel om en stundande eldsvåda genom att han där liksom en flamma slå upp ur skorstenen.

att man tycker sig se likdåg — och då det sedan hänt att en person dött och liktåget av honom fördats fram samma väg, så har varslet givetvis varit för honom.

Då varsel förekomma för en person, som skall avlända på besök — antingen väntad eller oväntad — eller för någon bortovarande, som väntas hem, så kan jag icke även se dig tillräcka på dagen. Det är då det ofta förekommande oredet inträffar, att man hör dörr smälla, man hör dem i förstugan, och så hör man det öppna i dörrvredet eller dörrklinken. Men så blir allt åter tyst som förut. Det är ingen som stiger in, och om man går efter utom dörren — så finns där ingen. Men om en stund upprepas det, och personen, som hade varslet för sig, inträder i stugan.

Tron på varsel har för vårt vidkommande, kvinnor förekommer den mera sällan. Men ibland är den visserligen icke.

+

Trätalet. Då någon gammal person avlider, så fordrar att det ej glömmas för än trätalet dödsfall av gamla förseglätt. Det är tre som följas åt. Samvetsnöd är fallet då någon omkommer genom olyckshändelse eller genom att själv taga sitt liv. Det blir inom en kort tid tre olyckor som på ungefär liknande sätt lämna livet.

×

Kyrkfjällen. När kyrkan vid prästvandet ej faller rak utan den vid nedre kanten ~~faller uppåt i en fall~~ eller att den lägger sig krokig, så betyder det att kvinnan blir gjuden till gille.

+

för det man längtar — får glädjen.

Av samma skäl får ej någon av huset innevarande folk gå ut sedan bröd är uppsatt. De få vänta därmed tills det kommit i ugnen.

×

Man får ej vända den skurna sidan av brödkakan mot väggen, när man lägger henne i matskåpet, enär då Trollen kunna ha makt med henne.

×

Det är ej rådligt att ge en främmande varmt bröd och låta honom avlägsna sig därmed innan det svalnat, ty det invärkade mjölet på brödkakan.

×

Bakar man fretton kakor i baket, så blir det fröla i huset på länge något bröd av samma bak finns i behåll.

×

Vid flyttning och vandring. Går man ute i mörkret och man vändrar sig och ser sig om, så kan man bli förhäxad samt bli villfarande.

×

Ser man en virvelvind och man skrattar åt den, så kan man räkna ut för att bli dumm.

×

Fattar man någonting med hål i så skall man taga upp det, ty sådant hittegods giver lycka. Det är turligt att hitta en hästsko. Däremot att hitta en knappnål är oturligt. (Kanske denna förmodan har sin orsak i hittegodsets

Om man på vandring blir förirad av skogsnuvan eller annat trolltyg, så skall man draga någon av sin personlar, så viker Trolldomen, och man blir åter i stånd att hitta vägen.

+

Den, som kommer först hem från julottan, får först inbärgat sin skörd den kommande hösten.

X

Går man ofärdig från hemmet, då man ser sig ut på färdväg, så får man gråta innan man kommer hem igen.

X

Möter man någon som man tror har ofärd med sig, så skall man spotta emot honom, så förtar man ofärden.

Ett annat sätt är att tilltala den mötande, att han först får svara "ja", så har hans ofärd ingen verkan på en.

X

Skall man gå någonstädes och man glömt något, att man nödgakas att gå in i huset igen, så får man dålig lycka med sig.

X

Man skall ej förtaga någon flyttning om måndagarna. "Måndagsflytt blir stackat och stolt", säger ett ordspråk.

+

Är det stormigt den dagen då de nygifta flytta till sitt hem, så blir äktenskapet stormigt. Om det endast de nygiftas flyttning till hemmet vältes med något av flyttlassen anses

vägen så håller man åt vänster, då man möter körande. Och
när/Kommer körande efter och vill förbi, så håller man lika-
ledes till vänster.* Denna sed har dock ingenting med skrock
att göra.

×

Lyktgubbar — irrbloss — kunna förvilla en från vägen. Det
har funnits människor som haft förmåga att ta ugglan av
lyktgubbarna genom att förmå dem att lysa för sig. Sägnen
talar om lyktgubbarna att orättfärdiga landmätare, som genom
mutor eller på annat fått uppmätt felaktigt, blir efter döden
lyktgubbar, som irra ikring för att rätta sina felaktigt
uppgångna råmärken.

×

Går man ut att årnde eller ser sig ut på resa och
man möter att framtimmar först, så får man ära på
färden. Om kvinnan möter ett mankön och mannen en
kvinna i det första mötet på resan, så blir färden lyc-
kosam. Möter karlen först av en fallen kvinna, så blir det
för honom lyckа på färden.

×

Om brud och brudgum. Att det läspar i brudkronan
betyder rikedom och lycka för brudu.

×

Dagen före bröllopsdagen är det brudens vädr, som repre-
senterar brudens sinnesbeskaffenhet.
Andra dagen före bröllopsdagen representerar brudgummens
väder. Sådant vädret då är, sådant är hans sinnelag.

låtar någon med det pilvinget skriva de femstjärniga kors på den. Det upprepas tre gånger efter varandra och efter var gång spottar den skrivande på det sjuka stället. Det har även sagts att den skrivande skall vara "fader fastmö" för att botemedlet skall hjälpa.

X

Mathilda. Har man mathilda — ingen aptit — på skall man äta blomman av mathildaträdet — kaprifolium — på återvinner man aptiten. För samma ändamål äts blommorna av morgonfrun, Oenothera biennis (Gullrav).

Att åka tillsammans med en hund, d. v. s. ur samma fat, rik med honom, skall även återskaffa aptiten.

För mathilda har det varit bruckligt att låta någon "klok" gumma med en tråd mäta ledarna på sig. Detta skulle ske tre gånger, varefter den sjuke var återställd. För var mätning bli ledarna längre — trådn blir för kort. Det är naturligtvis mätningen, som återställer de ihopkrupna ledarna till deras normala längd.

X

Fiske. Fisken nappar bäst vid åskvädr.
Man skall gå tigandes, då man går åstad för att fiska.
Kristi Himmelsfärdsdag är den första fiskaredagen.

X

Kärlek och giftermål m. m.

Om kvinnans andra tå är längre än storån, så betyder det, att hon blir herre i huset. Är däremot storån längre,

på är där många flickor som vänta på en.

X

Råkar man att av misstag få två kaffeskvättar i koppen, blir man bjuden på bröllop.

X

Den, som är glad för kaffen, är kärlekssjuk av sig. Likaså är förhållandet med den, som är glad för salt.

X

Kommer man på visit någonstädes och man nötes med kaffan i dörren, så blir man inte gift det året.

X

För att bli gift skall man slå grädden i koppen innan man plår i kaffet. Gör man tvärtom får man skylla sig själv om man blir ogift.

X

Vid lysning till vigsel låter man lysa för sig på första söndagen efter nyårsdagen. Att låta lysa på ny medför lycka och rikedom till hushet. Däremot om lysningen försiggår på julmånen — Fomma nå — så får man fattigdom och armod för hela giftermålet.

X

Drömmer man om eldsvåda, så får man börja förlovning.

X

För att Kunna tillvinna sig sin älskads kärlek är det bra att ge henne ett äpple, som man burit i barmen. Äter hon det, blir hon oåterkalleligt kär i en.

X

Nysning. Nys man justande, får man förargelse innan aftonen. När man talat om något, förefaller något o.s.v. och man i detsamma nyser, så brukar man säga: "Det nöjer jag på", varmed man uttrycker den åsikten, att det sagda är sannt eller kommer till att inträffa. Att nysa på något är således en bekräftelse av det sagda.

Det har varit bruk att säga: "Gud hjälpe", åven: "Gud hjälpe" till den som nys. Detta bruk härleder sig av att man i fornkvinnan hade för sig, att den nysande svävade i någon fara, varför man bad om god eller Guds hjälp för honom.

Hicka. När man hickar, talas man om någonstädes. Är hicken envis, så händer det ofta att någon av de närvarande säger till den hickande: "Nu tala de om dig på närmsta gille", eller ock: "Nu tjuga de på dig i närmsta pluga". Ett sådant tilltalssätt anses som bästa motmedel mot hicka, nota bene: om man uttryckligen säger till att tala sannt. Ja, så avstannar hicken med detsamma.

För att bota hicken anses det förmånligt att skrämma den hickande. Ett annat botemedel är att förarga honom.

Påminnelse. Om kaffet pålar sig i koppen för en får man påminnelse. Samma är förhållandet, om det klirar i den vänstra handen.

Kalla händer. Den, som har kalla händer, har ett varmt hjärta.

man mer för vin penna på några gnaistor i nyårsnatten för att omintetgöra trolldriet.

Sammalunda då någon främmand var närvarand, då man kärnade, och mjölken ej förvandlades till smör, så trodde man att den främmande höll smöret. Sådant kunde dock bero på, att den främmande hade öfver med sig, endels på att han ovälkommis kunde häxeri. I all vänlighet blev den närvarande främmande då anbefald att röra några gånger med vispen i krukan eller att kärna några tag i kärnan. Han blev då tvungen att lämna smöret ifrån sig igen, varefter kärningen lyckades. Ibland kunde även någon av husets folk bli ansedd för att "hålla smöret" och fick bekänna sig till en sådan tagen hand om kärnandet för att häva trolldomen.

X

Spöken. Har man någon skuld rådat ut för spöken så skall man, så fort man kommer in i sängen, stillatigande blåsa ljuset. Så skola spöken ej längre kunna göra något illa vid en. Vidare skall man ej tala om sin syn samma dag, emedan man då kan bli sjuk.

X

Var man ute vid nattlid kunde man få höra "nyttingen" skrika ur skogarna. Det var farligt att kärna efter honom eller svara på hans rop, ty gjorde man så — då närmade han sig och förföljde en. (Vad nyttingen var för en, är ej för närvarande riktigt, men troligen var det anden efter självmördade. Det var ju förr brukligt att dessa jordades i skogarna).

X

ingen makt med en!

Gensjängare tyckas haft särskild lust för att hänga sig på och åka hos vägfarande, därvid gjorde de lasset på tunga, att hästarna ej kunde komma ur fläcken. Om den körande då tog av "surcelet" (betslet) på hästen och tillade igenom dörr, så kunde han få något att se gensjängaren. Men det skulle gå kvickt, för annars kunde han få sig en sinkadus av tjöket, så att han flöp över ända. Stundom kunde man få gensjängaren till att avlägsna sig genom att nämna Jesu namn. Gensjängaren hade vanligen sin särskilda plats att operera på, och denna var, där han i livstiden bott eller gjort sina byss på. Stundom var det undangömda skatter, som tvingade honom till sin fridlösa vandring, tills deras gömställe blev upptäckt. Ibland var det något brott, som han i livstiden begått, och som han ej kunde få ro i graven för, förrän det upptäckts. Ofta vore gensjängaren så envis och näsgensjängare, att det erfordrades en "andlig" präst för att göra honom orkadlig genom att läsa honom ned i jorden.

Mördade och självmördade personer uppträdde ofta som gensjängare. Gensjängaren visade sig vanligen, såsom han gick och stod, medan han levde. Men det var ej alltid så, ty orättfärdiga fastmånare uppträdde, såsom förut sagts, såsom tyskbagubbar.

Det har förmälts att om den, som såg någon gensjängare, var så modig att han vågade tilltala anden samt fråga honom, vad han ville, så kunde denne få makt att uppdaga sin hemlighet, varefter han vanligtvis fann frid och upphörde att uppträda.

+

igån mötande bekanta, på är det ett tecken på att han är "jäj". En sådan händelse föranleder ofta till utropet: "Jag tror de är "jäj"!"

På ett kalas eller i en familj händer det stundom, att glammet och pratlust likt allehanda omoliviat avstannar. Även detta är ett förbud. Det betyder att någon i sällskapet är "jäj".

X

Giftblick. Det händer ibland, som kolizym en och var någon gång erfarit, att man kan gå och leta efter en sak, utan att hitta den. Man kan ha den rakt framför ögonen på sig, utan att dock se den. Om den, som råkar ut för en dylik fatalitet, säger man, att han är giftblind — går i giftblick. Herren kommer ordspråket: "Gift dig med du vill".

X

Segerklädning. Att vara född med "segerklädning" eller "segerhuva" har ansetts såsom lyckosamt. Den, som fötts därmed, ~~skall gå framgång lycka~~ Segerklädning är liktydigt med födelsehinnan, som i somliga fall helt eller delvis ligger om fostret efter födelsen.

X

Söndags- och onsdagsbarn. Söndags- och onsdagsbarn ha förmåga att se mer än andra. De se andar, se in i framtiden m.m. När en sådan person går till julaftons vid midnattstid, kan han få se, vad som skall hända under det kommande året. Han kan få se dödsfall, begravningar och bröllopståg, som skola förekomma under året. Ja, det kan hända, att han t.o.m. kan få se sin egen begravning och sig själv i likkistan.

X

Upptecknat av Ingrid Eklundh
Ekerud
Vingåker
11/10 29

Inlämnat 1940

endaklig Tystnad.

X

Nyårsnyet. Den första nyläsningen efter nyår benämnes "nyårsnyet". Då kan man gå åt sitt Kommandeår och genom att läsa en bok, vanligtvis en psalmbok, i handen samt gå ut för att beskåda nyårsnyet. Man tar på nyet och låter på måfå psalmboken falla upp. På sidorna av den uppslagna Fästen kan man då, genom att studera den, på vela, vad som skall finna för en under Kommande tid. Boken bör helst vara ny eller föga begagnad. Och det skall vara första gången man tar nyet i språng, som man skall göra det.

Vid samma nyläsning kan man även sluta sig till huruvida året skall bli. Om Stjärnan går före månen, då får husbonden höra efter Tjänaren — det blir goda tider — går månen före Stjärnan, då får Tjänaren höra efter husbonden — det blir dåliga tider med arbetsbrist.

X

Sång. Det skall ej vara bra att sjunga om morgonen. Vår nästan sjunger och är mycket livlig om morgonen, brukar man säga: "det blir väl undra visor innan kvällen".

X

Vattnet. Man skall ej låta sitt blod komma i rinnande vatten. Gör man det, kan man bli sinnesrubbad.

X

Det är skadligt att bada innan midsommar, emedan vattnet då blommar.

X

Efter nyckarli kör hafsfrun sitt på upp på land.

×

Man skall ej råvra in kört på lozan med kvisten utan bära eller kasta in dö med foumun eller fjuzan.

×

Hårf. Om man drazer sö hår av huvudt på nåzon och härd därvid fnurrar sig, så är dö tuken på, att denne nå-gon har sö häftigt sinnelag.

×

Tändstickor. Man får ej tända en tändsticka i båda ändar. Gör man på, är dö fara för att eldn kommer lös i båda ändar i eus hus.

×

Kåring Knutar. En aviz kunt kallas man kåring kunt. Dö är nämligen vanligt att kvinnfolk mäst slå aviza knu-tar.

×

Blasius. Spinner man på Blasius-dazn, så flyzza taken av. Och så gör även lind på rötbacken.

×

Skjutning. Julafton och nyårsafton är dö bruk att skjuta. Man skall därvid skjuta åt alla fyra vädrsstrecken, så avvändr man dö onda ifrån gården.

Påskdazsmorzonen sent även den föregående kvällen - påskafton - skjutes för att skjuta ner påskkäringar.

Vid bröllop och bröllopsfärder skjutes för att åra brudfolket. Men skjutningen skall äzza rum före vazzen och ej efter den. Att skjuta

[illegible] gjorda [illegible]
än några gånger. Borran bör även vara laddad med silverkula.

×

Tandvärk. Vid tandvärk skall man peta den värkande tanden med en piggsvinstegg – igelkottstag – tills tanden blöder. Sedan skall tandvärken försvinna.

En annat sätt är att peta tanden med en spik tills tanden blöder. Sedan slår man spiken i en vägg, på sätter man tandvärken där. Man kan också slå spiken i ett vävat tråd. Och då man på detta sätt slår in spiken i vägg eller tråd på säger man: "Här sätter jag min tandvärk." Men kom någon och tog ut spiken, så fick denne strax tandvärken.

V

×

Vårtor. Mot vårtor gnider man vårtorna med en flåsksprål. Man gräver sedan ned flåskspålen under en jordfast sten. Efterson flåsket förmultnar försvinna vårtorna.

×

Hästsko. Att hitta en hästsko är lyckosamt. En hästsko över dörren bevarar huset för trolldom.

×

Fötter och händer. När jättarna om vintern bli mycket kalla på en, liksom om man går med dem i kallt vatten, åstadkom man är i ett varmt rum, så blir de kallt och snö.

×

När det kliar i den högra handen får man hälsa på någon bekant.

×

Sparkar man emot på vägen, då man går någonstans, på

~~Tvätta~~ man för vana att vaska av noppa - [illegible]
först, när man klädr av sig, på vår ort ens far som först
avgår med döden. Drager man av sin vänstra först, då blir ett
modern som dör före fadern.

×

Ringfingret. Denna fingers nagel är ej giftig. Och river man
sig nägonstädes, på skall man göra det med ringfingersnageln, ty
det gör då ingen skada.

×

Ägg. Att drömma om pöndrade ägg är olyckligt.

×

Sjukdom, pår m. m. Får läkas ej gärna i rötmånaden.
Har dräpelm-Tengpenna- fallit ner på nägon, på skall man lyfta
honom i håret, på går den upp igen.

Slår man sig i huvudet eller annorstädes, på skall man strax
draga av Toffeln eller skon och hålla foten på det slagna stället, på
blir där ingen knöl efter slaget. Även smärtan lindras därav.

Vid huvud bindr man strumpan om halsen för nätter.

Genom att spolla i eldra kan man få "vita vårmän"-vatten-
aktiga blemor — på läpparna.

Som bötemedel mot diarré anvädes räkskamp samt även fröna
av Plantago major. Fin inlägning.

×

Ängsnärpor. Gamla ogifta kvinnor blir efter döden äng-
snärpor (Kornknarrar).

×

Dödsfall o. liklag. Förr var det vanligt först under de begrav-
ningslag, på är det tuben till att den döde varit en riktigt per-

att mankön, tillar han med det vänstra blir det att kvinkön, som närmast följer honom efter.

×

Har man någon sjukdom, som vållar av modern, exempelvis födelsemärke, på skall man taga i den dödes hand samt föra den över det sjuka stället, på skall det bli bot.

×

Drömmer man om döda människor, på blir det snart regn.

×

Ligger man om natten ovanligt länge vaken, utan att kunna somna på bör det, att man vakar ut någon, det är någon av ens släkt eller bekanta som man får förlora dödsfall om.

×

När den sjuke nyckt plockar omkring sig med händerna på blir det döden med honom. Likaså då han tillar över sig — per nyckt uppåt med ögonen.

×

Om ett ovanligt klokt barn föds och tages, att det ej blir gammalt.

×

Främmande. När någon kliar kommer främmande till huset. Likaså när katten tvättar sig över öronen, och när skatan skrattar. Så sker det också när man under dagens lopp utan någon påtaglig orsak blir nyckt lustig och sömnig.

Främmande bruka hälst infinna sig då man gått bort från kammet.

Och då gram eller mön försumma att städa om morgonen, så

Felsvaljning. När man svaljer fel eller i orig strupe, på är det därför att någon nissenar en maten.

×

Jönsterspråkning. Då man ligger på ett främmande ställe där man aldrig förr logerat, på skall man därstädes, innan man somnar, räkna alla jönsterputorna i manhuset. Vad man sedan drömmer under natten skall man behålle i minnet, ty det kommer säkert att inträffa.

×

Väderleken. Fredagen kommer med ett eget väder. Söndagen kommer med samma väder som fredagen.

När solen på kvällen går i moln att bädda under sig, så blir det regn. Solen drar upp till regn, när molnen gå i strålar kring henne, så blir det snart regn.

När åskan går i norr, blir det länge till regnet.

När djurmen går åt stranden, kommer hon igen med regn.

När bärgklipporna blänka mot solen blir det regn.

×

Sömnen. När den ena boken är grön och den andra grå, då skall bonden dra sig på.

Sömnsfuken på våren äro: När gödsgöken skriker, när "dyngkrutet" synes och när "gödsdräglet" synes. (Gödsgöken är en liten svart och vit fågel som skriker: Gå, gå på, gå, gå etc.; "dyngkrutet" är en art nyckel små svarta kryp, som i våtan i stora högar vältra upp i närheten av gödseldyngan, och "gödsdräglet" är de trådar, man ser glimma på fälten i vårdagarna, och som bestå av djurspillror."

×

förvärras man, då är fara för döden.

+

Skorv o. skabb. En art glänsande vita flenar, som finnas här och där på åkrarna, benämnas "blomeflenar". Man skall ej röra vid en sådan utan att först gnälla på den, emedan man annars kan få skabb.

Vaskar man sitt utklippta allt ankommande här ut i det fria, så att nattskärran kan få fatt i det, så kan man därigenom få skorv.

Skabb kan man även få genom att röra vid kräkfjädrar.

Mot skorv i huvudet användes fordomdags "bukhuva". Huvudet överströks med smält bek och sedan lades en trasa däröver. Trasan hängde sedan fast vid hackel — det blev d.v.s. bukhuvan. En sådan kunde ej fås bort utan genom att klippas bort. Ett annat sätt var att patienten ställde sig på en stol, man drog stolen undan honom, och bukhuvan släppte, men den stannade kvar hårt med sig.

Skavor — engelska sjukan. Mot denna bland den fattiga klassens barn nyligt förekommande sjukdom har en hel massa smörjningskurer föreslagits. Det finns ej mindre än nio portens skäror, och för var och en finns en särskild smörjkur. Det, som hjälper för den ena portens skäror, hjälper ej alls för de övriga. Och i anledning härav har skärorna varit för de kloka gummorna ett tacksamt fält att operera på. Att smörjningskuren varit till bot för många är bevisat och fruktat. Smörja och massage äro ju botemedel för flerahanda sjukdomar, och att de skulle i många fall hjälpa för engelska sjukan kan ju vara en möjlighet. Och man behöver aldrig tvivla på att en klok gumma kan någon gång, likaväl som en doktor, finna det rätta botemedlet.

+

vanrivas om det är för någon, som gjort förargelse.

×

Korsögdhet. Tittar man rakt mot näsan i det samma som en virvelvind passerar förbi, så kan man råka ut för att bli korsögd.

×

Baklängesgående. Går man baklänges, kör man sina föräldrar till kälvaket.

×

Snoriga pojkar. Av de snoriga pojkarna blir de bästa karlarna. (Kan förklaras på så sätt att de, som minst gäskas och klemas med, våga upp starkast och duktigast).

×

Ögonjust ögendr. Håller man händerna utbredda över ~~varandra~~ näsan och framför båda ögonen och ser genom dem, så ser man "den onde" i synen.

×

Får klippning. Man skall klippa fåren vid vuxtlakt mellan i sjunde eller femte veckan — för att de ej skola fälla ullen.

Sjette veckan är "Foldsevecka", då skola fåren vara klippta.

×

Bortkörning av möss. Vatten till Rufus, som träffar den 2:a Augusti, skall man springa tvenne kring gården och med en klubba i handen (samt med denna allt som oftast slå i vägarna och säga: "Jag kör bort råttor och möss". Det hör till saken, att man skall vara naken. (Skadet är billigt — man slipper ju inte ens stremmor därvid — och det skadar ju inte att försöka).

En annan version säger, att det är om julaftonen vid midnatt som ovanstående experiment skall förrättas.

×

×

Versättning. Det har trolls, att "kloka" Käringar haft förmåga att genom Trolleri hindra folk att bli gifta. Och få har det hänt att en och annan förmodligen för att hämnas, gått till den "kloka" och mot vederbörlig ersättning fått henne till att versätta en viss person. Hon har genom sitt Trolleri satt ner honom, och om inte trolleriet, är det vanligtvis någon av henne själv eller ock av någon annan, på hennes har bett den versatte aldrig i tiden kunnat bli gift. Versättningen gick till på, att den "Kloka" vigde den åsyftade personen — honom själv ovetande — med exempelvis ett vätande Hår, en jordfast Sten, en Bro eller dylikt.

×

Blodkjäl. Blodkallning hos fäkreatur botades på flera sätt. Ett var att taga av det kokade blodblandade vattnet — urinen — samt gräva ner det i en korsväg. Ett annat var att ge kreaturet in Torav.

×

Kikhosta. Som bot mot Kikhosta har använts vatten från en bäck, som runnit mot norr. Av dricka skulle den sjuke dricka. Den sjuke kunde även dricka vatten ur ett Kikehorn = en Snäcka med hål i änden.

Lappsjuka. Denna sjukdom, som vanligen börjar och förballer med förfärlig värk, var ett värk av trolldom. Och den har fått namn av lapparna, som varit de första och de kunnigaste i att sända ut den på folk. Efter den lärde kloka gubbar och gummor sig att sända ut lappsjuka.

Liksom sjukdomens utsändande skedde genom ett visst skjutande, så skulle även botandet ske genom skjutning. Då någon fått lappsjuka, då skulle man skjuta över honom tre gånger å rad, innan solen gått upp. Den sjuke skulle därvid ligga på en jordfast Sten. Bössan laddats med löst Krut och skottet skulle affyras i norr.

är, att psykiatrin över den sjuke i många fall avlastar kommunalvården. Vilket man i senare tider förklarat på så sätt, att skrämselsskott (avlossat) skall bort i förtid, på att sjukdomen därigenom förebyggas).

X

Gastkramning. Att bli kramad av gasten var ej det roligaste av vad som kunde hända en. Ty omfamningen orsakade ett plågsamt illamående hos den kramade människan. Sjukdomen yttrade sig vanligen som en böjande förkylning eller också med sprickningar, gåsprinzar o.s.v. Som botemedel användes frallröksel, tre hår ur patientens nacke samt till anläggning däraw tre tändstickor, och med detta skulle den sjuke röka sig. Sjukdomen gick vanligen fort över.

X

Polalisfångning. I de gamla 14-öres almanackorna funnos sjurkretsens 12 stjärnbilder återgivna genom små tuber för var dag i året. Där fanns man kräftan, böjaren, jungfrun, vågen, skorpionen, skytten, stenbocken, vattumannen, fiskarna, vädduren, oxen och tvillingarna. De voro utvalda för att tidräkningsgiva över solen befann sig inom sjurkretsen den och den dagen.

Det fanns knappast en på hundra som förstod för vad ändamål dessa tuber stod i almanackan. Och man hade ingen naturlig rättelse av den utom vid polalisfångningen. Men då kunde man sig av dem för att få god polalis. Satte man polalis i fiskarna, så blev den utmärkt god i smaken. I oxen och vädduren blevo de även bra. Men i vattumannen blevo de vattniga, i böjaren blevo de flarka (rama), i kräftan blevo de skorviga, i stenbocken hårda o.s.v.

X

Utkastning. Sjukdomar såsom tandvärk, bölder, utslag m. fl. kunna ofta avhållas genom utkastning. Mången, som är därmed behäftad, kastar namnlösa ett av sitt onda för att befria sig själv därifrån. Då någon annan råkar vidröra det utkastade, erhåller han sjukdomen i stället. Man även genom illasinnade utkastning av sjukdom. Det kan ju hända, att någon kastar ut blod för nöjet av att på de andra lida.

Man bör ilig för att freda sig för sjukdomar, som kunna avhållas på så sätt, i tanka upp något misstänkt föremål, liggande på väg där man omedelbart, utan att först förtaga sjukdomen genom att spotta på det.

+

Sjukdom med blommor och gräs. Genom att att sluta av bladen på prästkragen (Chrysanthemum Leucanthemum) och räkna, kan man förvissa sig om en viss persons tänkesätt mot den räknande. För varje blad, som dragas av blommen, uttalar man en av de följande satserna: "Älskar så, tänker på, utan hjärtat, något litet, alls intet", och då alla orden uttalats, börjar man åter på början. Den satsen, man nämner då sista bladet dragas från blommen, gäller tillkänna den ömsinta personens hjärtlenhet mot den räknande. Uttalar man exempelvis orden "utan hjärtat", när man dragit ut det sista bladet, så betyder det, att man äter älskar utan hjärtat utan den man tänker på.

+

Man drager upp ett grässtrå så, att ingen tid följer med på det. Så pressar man det emellan tumnageln och pekfingret, begynnande vid blomknippan och sedan upp på mot basen. Då plumsar strået som en

den "svarta boken". Den var tryckt med röda bokstäver på titelbladet. Genom att läsa i denna kunde den "kloke" förjaga folk, sända sjukdom på dem eller bota dem från dylika. Och han kunde läsa fram "svarta" i dussin- eller tusental, allt efter behag, samt använda dem för sina uskilda inträsen. Och han kunde även läsa bort dem, nota bene: om han förstod sin konst riktigt. Men det hände ibland, att hans otrogna hustru tittade upp boken i hans frånvaro för att förnöja sig med läsning i den. Det kunde då hända, att någon av dem råkade till att läsa där det avhandlades framläsning av de "svarta psyklingarna". Och då visste han ej av förrän han hade gården full av dem. Men det var det värsta av allt: han förstod ej att läsa bort dem igen. Då var det fråga om att ha tillräcklig närvaro nog för att tänka upp någon lämplig och förödande typ-skämtning åt dem, exempelvis att plocka upp några kunor i hast uträdda ärter, medan han i flygande fläng red efter någon ej för avlägset bosatt "klok" gubbe för att få honom till att läsa bort dem igen.

De svartkonstkunniga voro vanligtvis mycket fruktade och högt ansedda. Det var bäst att stå väl med dem. Och de förtjänade stora förmåner, ty det var alltid någon som behövde söka dem för att få bota sjukdomar, för att få utfört hämndpå någon fiende, för att få något mera användbart för att vinna den älskades kärlek, ja, ock för att få tillfälla skaffat stulet gods. Allt voro de "klokas" i stånd till. Och de behövde ej ens de sjuke eller komma hem till den besökandes hem. Genom att se eller lukta på ett motsvarande plagg från den frånvarande sjuke kunde de ställa hans sjukdom samt bota honom genom sina konster. De

hålla det stulna i händerna, tills de kommo och befriade honom.

Det är väl troligt att det mästa, som sagts om de "kloka", är uppdiktad. De voro säkerligen listiga nog för att genom utfrågningar få den besökande att säga dem vad de behövde veta, och sedan föregåvo de sig ha vetat av sig själva, vad den besökande talat om. Att få folket att tro på trolldom var då ingen svårighet. Det skulle varit svårare att få dem att tro motsatsen.

Som om så flertal präster har de påstått, att de äga svartkonstboken. Det var mer tillhjälp av dem, som de lästa nedgångare, sägo mer än andra o. s. v.

De, som hade svartkonstboken, stodo i förbund med den onde, och det var vanligt att de förpantat sin själ till honom för den makt och trolldomskonst, som de fingo av honom. Huru de närmare förhöll sig med prästernas själar är ej omtalat. Det har väl ansetts, att de varit så lärda, att de kunde lära sig trolldomskonst och förskaffa sig svartkonstböcker utan förmedling av den onde.

+

Spåkonst. Mindre aktad än svartkonsten, men näpnäst ej mindre lönande, har spåkonsten varit. Spåkäringar — spåkonsten har mer- endels varit käringarnas yrke! — ha funnits i varje by, och deras sätt att spå har varit omväxlande: än med kort, än i kaffe, och än hava de läst den vidskepliges öde i handen. Oftast har det väl kommit på deras lott att förvissa den förälskade, att han skulle "få" sin tillbedda. Men även om den tillkommande lyckan ha de bleivit åtskorda, stundom och om hur länge livstiden skulle bli för den spöjande. Att de stundom skulle lyckas spå sanna fallet av sig själv. Och det behövdes säkerligen ej mer än att ock endast lyckat ja för att de skulle bli frodda och få lycka. Cigenare spådde i handen och rättade sig efter handens linier. Det är på gammalt talesätt att "människans öden stå skrivna i hennes anlete".